

**ВИЩА ОСВІТА ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ
ПОТРЕБАМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Полупанова Яна Миколаївна

доктор філософії,

*Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної ради*

м. Дніпро, Україна

Косенко Світлана Миколаївна

методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти,

*Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної
освіти» Дніпропетровської обласної ради*

м. Дніпро, Україна

Війна в Україні суттєво вплинула на всі сфери життя, зокрема на освітній процес. Особливо гостро постають питання доступності вищої освіти для осіб з ООП, адже вони потребують додаткових умов та підтримки. Важливим є аналіз поточних проблем та пошук ефективних рішень для забезпечення рівного доступу до освіти [1].

Окреслимо основні виклики, що постали перед студентами з особливими освітніми потребами. По-перше, через руйнування інфраструктури студенти з ООП часто стикаються з труднощами в отриманні необхідних навчальних матеріалів та технічних засобів. Знищення бібліотек, втрата підручників та відсутність доступу до інтернету ускладнюють можливість самостійного навчання. Навіть якщо університети надають цифрові копії матеріалів, деякі студенти не мають пристроїв або стабільного підключення до мережі [2]. По-друге, досить часто студентам з ООП доводиться стикатися з проблемами цифрової доступності. Дистанційне навчання стало основною формою освітнього процесу, проте не всі онлайн-платформи адаптовані для потреб студентів з порушеннями зору, слуху або опорно-рухового апарату. Відсутність озвучених матеріалів, брак субтитрів або недоступні для екранних читалок платформи створюють додаткові бар'єри. Крім того, технічні проблеми, такі як перебої з електроенергією чи низька якість зв'язку, ще більше ускладнюють навчання [3]. По-третє, студенти з ООП мають психологічні труднощі. Війна спричиняє підвищену тривожність, стрес та депресивні стани, що негативно впливають на освітній процес і соціальну взаємодію студентів з ООП. Втрата рідних, перебування в

зонах бойових дій чи вимушене переселення впливають на емоційний стан, що знижує здатність до навчання. Деякі студенти потребують психологічної допомоги, проте через воєнний стан такі послуги стали менш доступними [4]. По-четверте, відсутність спеціалізованої підтримки. Багато студентів змушені евакуюватися, що ускладнює доступ до необхідних послуг, таких як консультації логопедів, психологів та реабілітологів. Університети, що раніше забезпечували підтримку, можуть не мати можливості надавати її дистанційно або через брак спеціалістів. Крім того, багато студентів залишилися без необхідного обладнання та допоміжних пристроїв (наприклад, слухових апаратів або спеціалізованих клавіатур) [5].

Попри значні труднощі, вища освіта для осіб з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах війни може залишатися доступною за умови комплексного підходу та активної співпраці держави, університетів, міжнародних партнерів та громадських організацій [1].

Одним із ключових напрямів є використання сучасних технологій, що сприяють інклюзивному навчанню. Для цього необхідно розширювати використання онлайн-платформ, що мають інклюзивний дизайн, зокрема озвучені матеріали, адаптовані шрифти, субтитри та голосове введення. Важливо, також, забезпечити студентів технічними засобами, такими як ноутбуки, планшети, спеціальні пристрої для людей із порушенням зору чи слуху. Використання штучного інтелекту та автоматизованих перекладачів сприятиме покращенню комунікації між викладачами та студентами з ООП. Крім того, інноваційні VR та AR-технології можуть допомогти у створенні віртуальних лабораторій та практичних занять у дистанційному форматі.

Ще одним важливим аспектом є розширення можливостей психологічної підтримки. Війна значно загострила проблеми емоційного вигорання, тривожності та депресії серед студентів, особливо тих, хто має ООП. Тому важливо організувати доступ до психологічного консультування, що включає індивідуальні та групові сесії. Викладачі також повинні мати необхідну підготовку для роботи з психоемоційними проблемами студентів, зокрема навички ненасильницького спілкування та методики емоційної підтримки. Важливо створити мережу волонтерських психологічних центрів при університетах, а також запровадити онлайн-програми підтримки. Окрему увагу слід приділити стратегіям запобігання вигоранню як серед студентів, так і серед викладачів, які працюють з особами з ООП.

Не менш значущим напрямом є розробка та впровадження інклюзивних освітніх політик. Для забезпечення рівноправного доступу до освіти необхідно розширити дію квот на бюджетні місця для абітурієнтів з ООП та спростити процедури вступу. Важливим є

гарантування можливості адаптації освітніх програм відповідно до індивідуальних потреб студентів, що передбачає створення гнучких навчальних планів. Додатково слід забезпечити фінансову підтримку у вигляді стипендій, грантів та доступу до безкоштовних освітніх і медичних послуг.

Крім того, університети повинні контролювати архітектурну доступність навчальних корпусів, укрітів, гуртожитків та транспортної інфраструктури, щоб створити комфортні умови для навчання та проживання студентів з ООП. Також, важливо відкривати центри інклюзивної освіти при університетах, які координуватимуть підтримку таких студентів, забезпечуватимуть юридичну та інформаційну допомогу, а також сприятимуть інтеграції осіб з ООП у студентське життя.

Завдяки комплексному підходу та впровадженню цих заходів можливо створити більш рівноправне та доступне освітнє середовище, в якому студенти з ООП зможуть реалізувати свій потенціал і здобути якісну вищу освіту ,навіть, у складних умовах війни та повоєнної відбудови України.

Література

1. Сухомлинська О. В. Інклюзивна освіта в Україні: виклики та перспективи. – Київ: Освіта, 2022.
2. Білик Н. М. Дистанційне навчання в умовах війни: проблеми доступності для студентів з ООП // Педагогічні науки. – 2023.
3. ЮНЕСКО. Освіта під час кризи: рекомендації для забезпечення інклюзії. – 2022. [<https://unesco.org>]
4. Anderson J., Boyle C. Inclusive education in times of crisis: A global perspective. – Routledge, 2021.
5. Звіт Міністерства освіти і науки України щодо стану інклюзивної освіти в період воєнного стану (2023). [<https://mon.gov.ua>]